

İNGİLTERE ÖZELİNDE TÜRKİYE’NİN SAĞLIK TURİZMİ FIRSATLARI

Dr. Öğr. Üyesi Süreyya YILMAZ¹

İdris SARIAYDIN²

Tuğba DİLCİ SÖNAL³

ÖZET

Sağlık turizmi, tedavi ve tatil amacıyla şehirlerarası ya da ülkeler arası yapılan seyahatler olarak tanımlanmaktadır. Dünyada geçtiğimiz son on yılda sağlık hizmetlerinden yararlanmak amacıyla, kendi ülkelerinden başka ülkelere giden nüfusun artması ve 2010 yılı itibarıyla aynı maksatla seyahat gerçekleştirilerek ortaya çıkan ekonominin boyutunun 60 milyar dolar olması ile, ülkeler açısından oldukça önemli bir gelir elde etme aracı haline gelmeye başlaması, sağlık turizminin cazibesini gün geçtikçe arttırmaktadır. Türkiye, yer altı ve yerüstü çeşitliliği ile dört mevsim tatil olanaklarının sunulabildiği, hem doğal güzelliklerin, hem tarihi zenginliklerin olduğu, hem de Ortadoğu ve Avrupa arasındaki konumu ile birlikte merkez bir coğrafyada bulunması, ayrıca ucuz ve kaliteli sağlık hizmet sunumu verebilmesi sebebiyle dünyadaki sağlık turizmi olanağı sağlayan önemli cazibe merkezlerinden biridir. Bu çalışmanın amacı, sağlık turizmi hakkında bilgi vererek, İngiltere özelinde Türkiye’nin sağlık turizmi fırsatlarını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Sağlık Turizmi, Sağlık Hizmeti

TURKEY'S HEALTH TOURISM OPPORTUNITIES FOR ENGLAND SPECIAL

ABSTRACT

Health tourism is defined as intercity or inter-country travel for treatment and vacation purposes. In order to benefit from health services in the last decade in the world, the population increasing from their own countries to other countries, and the same purpose as of 2010, the economy has reached 60 billion dollars with the size of the emerging economy, the country began to become a very important means of income, health tourism day by day. Turkey, which has underground and aboveground diversity, can be presented in four seasons resort amenities, and natural beauty, and history is of wealth, as well as the Middle East and not in the center of a region with its location between Europe, also cheap and for its capability to provide quality health service delivery in the world health tourism opportunity is one of the major attractions. The purpose of this study, providing information about health tourism, health tourism in England is to reveal specific opportunities for Turkey.

Keywords: Tourism, Health Tourism, Healthcare

---

¹ Üsküdar Üniversitesi, sureyya.yilmaz@uskudar.edu.tr

² Devlet Teşvikleri Direktör Yardımcısı, Acıbadem Sağlık Grubu, idris.sariaydin@acibadem.com

³ Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni, Ataşehir İlçe Sağlık Müdürlüğü, tugba_dilci@hotmail.com

GİRİŞ

Turizm, dünyadaki tüm ülkeleri için hatırı sayılır bir gelir kaynağıdır. Yakın zamana kadar turizm, turistlerin gerek yurt içinde gerek yurt dışında yeni yerler görmek, keşfetmek; bu yerlerdeki doğal ve tarihi güzellikleri gezmek vb. gibi maksatlarla yaptıkları seyahatler olarak tanımlansa da, günümüzde bu amaçların yanında ayrıca hastalıkların tedavilerinin yapılması, iklim ve hava şartlarından faydalanılması ile o ülkelerin sağlık konusundaki yerüstü ve yeraltı kaynaklarının yanı sıra sağlık alanındaki teknolojik gelişmişliklerinden faydalanarak sağlıklı bir yaşam sürme amacı ile yapılan seyahatler eklenmiştir.

Turizm sektöründeki bu değişikliğin sebeplerinin başında; doğumdan beklenen yaşam süresinin artması ve dolayısı ile yaşlı nüfusun artması, estetik kaygılar, bazı hastalıkların tedavi süreçlerinde iklim ve hava koşullarının tedaviye katkı sağlayacağı düşünülmesi, teknolojik farklılıklar, sağlık hizmet sunumunun kalitesi ve ucuzluğu gibi faktörler gelmektedir. Dünyada geçtiğimiz son on yılda sağlık hizmetlerinden yararlanmak maksadıyla, kendi ülkelerinden başka ülkelere giden nüfusun artması ve 2010 yılı itibarıyla aynı maksatla ortaya çıkan ekonominin boyutunun 60 milyar dolar olması ile sağlık turizminin tüm ülkeler için oldukça hatırı sayılır bir gelir elde etme araç olmaya başlaması, sağlık turizminin cazibesini gün geçtikçe arttırmaktadır.

Böylelikle, sağlık turizmi alanındaki kârlılığın farkına varan ülkeler; yurt dışından hasta transferi, halihazırda tatil yapan turistlere sağlık hizmeti sunma ya da gelen hastalara tedavi sonrasında ya da öncesinde tatil imkanı sağlamak gibi alternatifler sunmak artık daha fazla önem verilir bir konu olmaya başlamıştır. Özellikle ülkeler arasında yapılan protokoller sayesinde, hastalar protokol yapılan ülkelere sağlık hizmeti almaya başlamışlardır. Böylece sağlık turizmi cazibesini gün geçtikçe arttırmaktadır.

Türkiye, yeraltı ve yerüstü çeşitliliği ile dört mevsim tatil olanaklarının sunulabildiği, hem doğal güzelliklerin, hem tarihi zenginliklerin olduğu, hem de Ortadoğu ve Avrupa arasındaki konumu ile birlikte merkez bir coğrafyada bulunması; ayrıca ucuz ve kaliteli sağlık hizmet sunumu verebilmesi sebebiyle dünyadaki sağlık turizmi olanağı sağlayan önemli cazibe merkezlerinden biridir. Bu çalışmanın amacı, sağlık turizmi hakkında bilgi vererek, İngiltere özelinde Türkiye'nin sağlık turizmi fırsatlarını ortaya koymaktır.

1. SAĞLIK TURİZMİ

Sağlık turizmini, genel olarak sağlığın korunması, sağlığın geliştirilmesi ve geri kazanılması amacıyla başlayan ve sağlık hizmetleri unsurlarının yanı sıra tatil unsurlarını da kapsayan seyahatler, konaklamalar ve organizasyonlardan doğan olay ve ilişkilerin bütünü olarak belirtmek mümkündür (Gençay, 2007; Yıldırım, 2012). Başka bir ifadeyle, sağlık turizmi, insanların sağlıklarını korumak için ikamet ettikleri yerden başka bir yere seyahat ederek profesyonel bilgi birikimi olan bir otelde fiziksel bakım, diyet, sağlıklı beslenme, gevşeme ve zihinsel eğitim almalarıdır (Mueller ve Kaufmann, 2001).

Bu tanımlamalar doğrultusunda sağlık turizminin pek çok amaçla yapıldığı söylenebilir. Bunlar arasında, bazı ülkelerde hastaların uzun bekleme listeleri, özellikle organ naklinde yeterli bağışın yapılmaması gibi sebepler, ucuz ve kaliteli sağlık hizmeti sağlamak, gelişmiş teknoloji, nitelikli insan kaynağının kendi ülkelerinde olmayışı ya da yetersizliği, sağlık hizmetine erişimin kolaylıkla sağlanmadığı, doğumdan beklenen yaşam süresinin uzun olması, dolayısı ile yaşlı nüfusun ve kronik hastalıkların oranının yüksekliği, bununla birlikte sağlık hizmeti alırken, öncesinde ya da sonrasında tatil olanağı, bazı tedavilerin ülkelerinde yasalarca izin verilmemesi (tüp bebek tedavisinde cinsiyet belirleme gibi), sağlık hizmet sunumunun yanı sıra hizmet alınan ülkedeki yeraltı zenginlileri, iklim ve hava şartları gibi doğal etmenlerin tedavi sürecine olumlu etkisi, hizmet alınan sağlık tesisindeki otelcilik hizmetlerinin gelişmiş ve daha konforlu olması gibi amaçlar sayılabilir.

Sağlık turizmi ile ilgili bazı kavramların açıklanması gerekmektedir. Bu kavramlardan biri “Turistin Sağlığı”dır. Turistin sağlığı; “İkamet edilen yerden başka bir ülkeye tatil amaçlı giden turistlerin seyahat halindeyken acil veya plansız sağlık hizmeti almak zorunda kalmasına denir”. Diğer bir kavram olan “Turizm Sağlığı” ise “turistin konakladığı ve gezdiği çevrenin sağlığı ve sağlıklı bir ortam olması, turistin çevreye, çevrenin turiste sağlık açısından etkisini kapsamaktadır”(Aydın ve Şeker, 2011).

Sağlık turizm pazarı açısından; “turistler” ya da “ziyaretçiler” aşağıda belirtilen 5 temel kategoride gruplandırılabilir (İçöz, 2009):

- *Yalnızca turist olanlar* ziyaret ettikleri ülkede herhangi bir tıp hizmetinden yararlanmayan turistler veya ziyaretçilerdir.
- *Tatilde hastalanıp tedavi edilen turistler* yani seyahati sırasındaki rahatsızlanma ya da kaza nedeni ile tıp hizmeti ve tedavi alan turistlerdir.
- *Tatil ve tedavi amaçlı turistler*, bu turistler ziyaret ettikleri ülke ya da bölgeye tam anlamı ile tıbbi nedenlerle gitmezler. Ancak ziyaret ettikleri bölgede bazı rahatsızlıkları için tedavi olanakları olması tercih nedenidir. Diğer bir deyimle tatilde tedavi amaçlı turistlerdir.
- *Tatil yapan hastalar* bu ziyaretçiler de esasen bir bölgeye tedavi amaçlı giderler, fakat iyileştikten sonra ya da tedavi sonrası gittikleri bölgede tatil de yapan ziyaretçilerdir.
- *Yalnızca hastalar*, bu gruptaki medikal turistlerin bir bölgeye gidiş amaçları yalnızca o bölgede tedavi olmak ya da operasyon geçirmektir. Tatil gibi bir amaçları yoktur” Sağlık Bakanlığı tarafından ülkemizde; *Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı* başlıkları altında, ülkemizdeki sağlık hizmetlerinden faydalanan ülke dışından gelen hastaları kayıt altına almak amacıyla 2011 yılında “Yabancı Hasta Kayıt Sistemi” kurulmuştur (Sağlık Bakanlığı, 2019)

1.1. Sağlık Turizmi Çeşitleri

Son zamanlarda sağlık turizme artan ilgi bu sektörü önemli hale getirmiştir. Sağlık turizmi denince akla daha önceleri kaplıca ve ılıcalar gelmekte iken, günümüzde artık daha kapsamlı tanımlamaların yapıldığını görmekteyiz. Bu nedenle, sağlık turizminin bir çok çeşidinin olduğunu söyleyebiliriz (Akat, 2000).

Sağlık Turizmini aşağıda açıklanan üç kategoride ele alınabilir (Aydın vd., 2012; Özer ve Songur, 2012):

- *İleri Yaş ve Engelli Turizmi*, belli bir yaşın üstünde olan ya da engelli bireylerin gezi turları ile meşguliyet terapilerini, yine belli bir yaşın üzerindeki kişilerin ihtiyaç duyduğu yaşlı bakımı hizmetleri ile klinik otelde rehabilitasyon hizmetleri ve gereksinime ihtiyaç duyan bireyler uygulanan için özel bakım ve gezi turlarını içerdiğini söyleyebiliriz. Özellikle; klinik oteller, rekreasyon alanları, tatil köyleri ve bakım evleri v.b gibi yerlerde hizmet verilmektedir.
- *Termal Sağlık Turizmi ve Spa-Wellness*, kaplıca ve spa merkezlerinde uygulanan, kaplıca tedavileri, fizyoterapiler, talosoterapiler, hidroterapi, egzersizler, balneoterapi, peloidoterapi ve klimaterapi gibi terapileri içerir. Ayrıca termal turizm veya kaplıca turizmi, mineralize termal su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında, iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerini de kapsayan turizm hareketi olarak tanımlanır
- *Medikal turizm*, sağlık turistinin iyilik halinin gelişmesi için yapılan tıbbi işlem ya da etkinlikleri içermektedir. Hastalığın iyileştirilmesi durumu; tıbbi check-up, sağlık taraması, diş tedavisi, kalp ameliyatı, protez takılması, kanser tedavisi, nöroşirurji, organ nakilleri ve nitelikli tıbbi müdahaleleri gerektiren diğer işlemleri kapsamaktadır. Başka bir ifadeyle, belirli bir hastalığı olan turistlere genellikle 2. ve 3. basamak sağlık kurum ve kuruluşlarında hekimler tarafından planlı olarak yapılan tedavi amaçlı uygulamalardır (İleri tedaviler –Kardiyovasküler Cerrahi, Radyoterapi, Cyberknife, Transplantasyon, İnfertilite - Tüp Bebek İVF Uygulamaları, Estetik Cerrahi, Göz, Diş, Diyaliz Tedavileri vb.)

1.2. Türkiye’de Sağlık Turizmi

Ülkemizde, Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı Sağlık Turizmi ile ilgili tüm işlemleri, kurumlar arası koordinasyon ve sağlık turizminin geliştirilmesi işlerini yürütülmektedirler. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde, 31 Mart 2010 tarih ve 18529 sayılı Makam oluru ile “Sağlık Turizm Birimi” kurulmuştur. Birim, 05.05.2011 tarihinde Sağlık Turizmi Koordinatörlüğü adıyla Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğüne devredilmiştir. 02.11.2011 sayılı Resmi Gazete ile 663 sayılı KHK gereği Bakanlıktaki yeniden yapılandırma kapsamında, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesine Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı olarak yapılandırılmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2019).

Sağlık turizmi dünyada son 10 yılda hızla değeri artarak; kendi ülkelerinden başka bir ülkeye tedavi amaçlı seyahat edenlerin sayısı 10 milyonu aşarak, yıllık 100 milyar dolarlık bir ciroya ulaşmıştır. Sağlık turizmi çeşitleri arasında, hangi dala ne kadarlık cironun düştüğü tam olarak bilinmemese de termal turizm, medikal SPA, yaşlı ve engelli turizmi sayısı, medikal turizmdekinden çok daha fazla olduğu tahmini yapılmaktadır (Sağlık Bakanlığı 2019). Ülkemizde 48 adet JCI (Joint Commission International) ile uluslararası standartlarda akredite olmuş sağlık kuruluşu mevcuttur.

Ülkemizdeki kamu ve üniversite hastaneleri, özellikle İstanbul ve Ankara başta olmak üzere gelişmiş teknolojiler ile sağlık hizmeti vermektedirler. Sağlık Bakanlığı sağlık turizmi dairesi başkanlığınca; Arapça, İngilizce, Almanca ve Rusça dillerinde, acil durumlarda 112, şikâyet durumlarında 184 numaralı hatlardan ayrıca hastanelerde ise uluslararası hastalara haftanın yedi günü yirmi dört saat olmak üzere tercümanlık hizmetleri verilmektedir. Herhangi bir tıbbi hata veya malpraktis durumunda hastaya sigorta tarafından anında tazminat ödenmesi için tüm doktorlarımız mesleki zorunluluk sigortası yaptırmak zorunda olup hastanelerimiz ulusal akreditasyon kriterlerine göre hizmet vererek yılda 2 kez denetime tabii tutulmaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2019).

Uzun yıllardır sağlık hizmeti veren bazı hastaneler (örneğin Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Türkiye Yüksek İhtisas Hastanesi, Siyami Ersek Kardiyovasküler Cerrahisi Eğitim Araştırma Hastanesi, Hacettepe Tıp Fakültesi, gibi) kendi alanlarında özellikle çok donanımlı, birikimli ve deneyimli sağlık kuruluşlarıdır. Ayrıca kamu ve özel hastanelerimiz teknolojik donanım ve fiziki şartlar bakımından incelendiğinde, özellikle son 10 yılda bu hastanelerin Avrupa ve Amerika'daki hastanelerde bulunan teknolojiyi ve gelişmişliği aratmayacak bir yapıda olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Bunun yanı sıra termal turizm açısından ülkemiz kaynak olarak dünyada yedinci Avrupa da birinci sırada bulunmakta olup; bu alanda çok donanımlı ve köklü termal oteller bu bölgelerde hızla yapılmaya başlanarak; ülkenin iklimini, doğal güzelliklerini, tarihi ve kültürel zenginliğini; hastanelerimizdeki yüksek standartlardaki sağlık hizmet sunumunu harmanlayarak ülkemize gelen tüm insanlara sunma şansına sahibiz (Sağlık Bakanlığı, 2019).

Tablo 1: Türkiye'ye Yıllara Göre Gelen Hasta Sayısı

Yıl	Hasta Sayısı
2008	74.093
2009	91.961
2010	109.678
2011	176.000
2012	261.999
2013	300.000

Kaynak: TÜRSAB, 2014

Sadece zorunlu tıbbi operasyonlar için değil, saç ekimi ve estetik için de ülkemiz gözde bir destinasyon. Özellikle maliyetler açısından bakıldığında Türkiye'de ortalama 5 bin Türk Lirası olan saç ekimi Avrupa'da 10 bin Euro civarında seyretmektedir. Bu rakam Amerika Birleşik Devletleri'nde ise 30 bin dolar seviyesindedir. Plastik cerrah sayısı ile ülkemiz bin iki yüz cerrah ile Türkiye, dünyada dokuzuncu sırada yer almaktadır.

Tedavi amacıyla ülkemize gelen hastaların büyük bir kısmı temmuz ayını tercih etmektedirler. Antalya en çok tercih edilen şehirlerarasında ilk sırada yer almaktadır. Bu da sonuca göre sağlık ve turizm aynı frekansta ilerlemektedirler. Ülkemizde hasta başına sağlık turizmi geliri 12 bin dolardan civarlarında iken hasta başına ise bu rakam ortalama 2 bin dolar civarındadır (TÜRSAB, 2014). Kültür ve Turizm Bakanlığının 2007-2012 yıllar arasında yapılan Termal Turizm Master Plan'ında dönemler; kısa, orta ve uzun dönemli planlar olarak belirlenmiş ve kısa dönem olarak belirlenen 2007-2012 yılları için 50.000, orta dönem olarak belirlenen 2012-2017 yılları için 100.000 ve uzun dönem olarak belirlenen 2017-2023 yılları için ise 500.000 yatak kapasitesine ulaşılması hedeflenmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007).

Tüm bu veriler ışığında ülkemizin nitelikli sağlık hizmet sunumu verdiğini böylelikle, Türkiye'nin sağlık turizminde önemli bir yere sahip olduğu ve ilerleyen yıllarda yıldızının daha da parlayacağını söylemek yanlış olmaz.

2. İNGİLTERE SAĞLIK PAZARI VE İNGİLETERE ÖZELİNDE TÜRKİYE SAĞLIK TURİZMİ FIRSATLARI

2.1. İngiltere Sağlık Pazarı

Sosyodemografik olarak İngiltere 243.610 km²'lik yüz ölçümü ile başkenti Londra olan, 6.2 milyon nüfuslu, nüfus yoğunluğunun 269,3 kişi / km² olduğu ve bu nüfusun 54,3 milyonunun kentlerde yaşadığı bir Avrupa ülkesidir. Ülkede beklenen yaşam süresi 2017 yılı verilerine göre erkek 79,2 iken bu süre kadınlarda 82,9'dur. Ülkede 2017 yılı verilerine göre gayri yurt içi hasıla 2.627 milyar dolar olup; bu rakamın 2020 yılında 3.318 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir. (Office for National Statistics, 2017) İngiltere sağlık harcamaları son yıllarda yıllık ortalama %4 büyürken, kamu ve özel harcamaların payı değişmemiştir. İngiltere sağlık harcamaları yıllık ortalama %4 büyüyerek yaklaşık 190 milyar GBP (İngiliz Sterlini) seviyesine ulaşmıştır. Kamu ve özel harcamaların toplam içindeki payı değişmezken, özel harcamalar 40 milyar GBP düzeyindedir. İngiltere kişi başı sağlık harcamaları ve kişi başı GSYH bakımından küresel çapta önde gelen ülkelerden biridir.

Birleşik Krallık'ta vergilerle beslenen toplam dört sağlık sistemi bulunmaktadır (her ülke için bir tane) NHS (National Health Service) İngiliz vatandaşlarına ücretsiz sağlık hizmeti sunmaktadır. İngiliz vatandaşları NHS sisteminden çıkma imkanına sahip değildir, ancak NHS'in sunduğu hizmetlere ek olarak özel sağlık sigortasından faydalanabilmektedir (OECD data, 2017). NHS sağlık harcamalarının %80'ini karşılarken, özel sağlık sigortalarının payı sınırlı kalmaktadır. Özel sağlık sigortaları özel hastanelerin gelirlerinin yaklaşık yarısını oluşturmaktadır.

Özel sağlık sigortaları lider konumunu korumakla birlikte özellikle NHS'deki artışlarla pay kaybetmektedir. Özel hastaneler bireysel ödemelerdeki artışı uzayan NHS bekleme süreleri ve artan özel sağlık sigortası masraflarına bağlamaktadır. İngiltere'de yaklaşık toplam dört milyon özel sağlık sigortası poliçesi bulunmaktadır. En büyük dört özel sağlık sigortası şirketi (BUPA, AXA, Aviva, Vitality Health) pazarın yaklaşık %80'ini oluşturmaktadır. İngiltere'de hastalık yükünü oluşturan hastalıkların dağılımı son yıllarda önemli değişiklik yaşamamıştır. Hastalık yükü son beş yılda yaklaşık %2'lik bir artış gösterirken, hastalık türlerinin toplam içindeki payı yıllar içinde sabit kalmıştır. Bulaşıcı olmayan hastalıklar arasında kanser (akciğer, kolorektal ve göğüs gibi) %18,3'lük pay ile başı çekmekte iken, onu %14,5 ile kalp ve damar hastalıkları izlemektedir. Tüberküloz ve solunum yolu enfeksiyonları %2,6 ile bulaşıcı hastalıklar arasında en üst konumdadır. Sakatlıklar arasında en yaygın olarak %4,2 ile düşme ve kazalar görülmektedir (IHME, 2019). NHS, İngiltere sağlık sisteminde hem sağlık hizmeti sağlayıcısı hem de ödeyen rolü ile öne çıkan paydaş konumundadır. NHS İngiltere Sağlık Sistemi yapısı içerisinde; acil bakım, hastane hizmetleri, halk sağlığı hizmetleri, aile hekimi ve diğer mesai dışı hizmetler, özel hizmetler, diş ve göz hizmetleri sunumundan sorumlu iken; İngiltere Sağlık Bakanlığı, İngiltere Halk Sağlığı Enstitüsü ve Yerel İdarelerin Sağlık örgütleri ile birlikte sağlığı koruma ve teşvik hizmetlerini yürütmektedirler (Laing and Buisson, 2016).

Geçmiş yıllarda İngiltere sağlık sektörünü derinden etkileyen kapsamlı reformlar yapılmıştır. 2000 yılında oluşturulan NHS Planı on yıl içinde daha fazla doktor/hemşire/ yatak, 100 yeni hastane, hastanelere ve aile hekimlerine erişimin artırılması ve bekleme sürelerinin azaltılması hedefiyle yola çıkmıştır. Kamu harcaması yerine Özel Finansman İnisyatifi'nin yüksek faizli krediler olarak hastaneler tasarlaması, inşa etmesi ve işletmesi şeklinde yeni bir finansman yöntemi belirlenmiştir. 2002 yılında 95 bölge sağlık örgütü NHS'e bölgesel yönetme imkânı sağlaması ve yaklaşık 300 PCT (aile hekimi tröstünü) gözlememesi için 28 stratejik sağlık kuruluşu olarak yeniden yapılandırılarak; PCT'ler toplam NHS bütçesinin %80'ini olarak ön hizmetleri desteklemek/iyileştirmek ve yerel karar alma mekanizmalarını güçlendirmek için sorumlu kılınmıştır. CQC (Bakım Kalite Komisyonu) 2009 yılında tüm sağlık ve sosyal hizmetlerin bağımsız bir regülatörü olması için çeşitli eski komisyonların birleştirilmesiyle kurulmuştur. CQC İngiltere'deki NHS, yerel idareler, özel kuruluşlar ve gönüllü kuruluşların sunduğu sağlık ve sosyal hizmetleri denetlemek ve düzenlemekle yükümlü kılınmıştır. Sağlık Hizmetleri İyileştirme Komisyonu 1999 Sağlık Kanunu'na göre 2001 yılında CHI (Sağlık Hizmetleri İyileştirme Komisyonu) kurulmuş; CHI, NHS hastanelerinin klinik performansını resmi olarak ölçen ilk kurum olmuştur. Bu ölçümün hedefi çeşitli operasyon yöntemlerini takip ederek hizmet kalitesini arttırmaktır (Laing and Buisson 2016).

İngiltere sağlık sistemini etkileyen beş temel faktör vardır (HCHC, 2017):

1. Fonlamada devam eden sıkılaşma
2. Değişen komisyon ve geri ödeme modelleri
3. Rekabet odağı
4. Sağlık alanındaki çalışma koşullarının değişimi
5. Gelişmiş performans verilerinin erişilebilir olması

Bunlardan kısaca bahsedecek olursak, fonlamada devam eden sıkışma, NHS'in üretkenliği özel hastanelerden yüksek olsa da, hastanelerin artan verimlilik ile 5 milyar GBP tasarruf etmesi beklenmektedir.

Finansal mevzuattaki değişiklikler ve artan ihtiyaçtan dolayı yerel idarelerin sosyal hizmet fonları artan bir baskı altındadır. Bunlar; finansal faktörler insanların ceplerinden yapacağı ödemeleri arttırabilir, bazı hizmetler NHS/yerel idareler tarafından kısıtlanarak – bu durum bazı özel sektör oyuncularına fırsat yaratabilir ve NHS hizmet sağlayıcıları büyük yatırımlar yapabilmek için özel yatırımcılarla iş birliğine gidebilir, ayrıca hizmet sağlayıcılar ilk tasarruf önlemlerini almakla birlikte organizasyonel değişiklikler de dahil olmak üzere daha radikal önlemler arayışına girebileceklerinden bu ve buna benzer etkiler olabilir. Değişen komisyon ve geri ödeme modelleri sebebiyle sağlık hizmeti ve sosyal hizmet gerilemektedir (HCHC, 2017).

Ayrıca sorumlu bakım kuruluşları kaynak yönetimini yerel yönetimlere aktarmakta ve hizmet sağlayıcıları ve yerel idareler arasında bütünleşmiş bakım planlaması için yeni yapılanmalara gidilmektedir. Bu değişiklikler, Yeni geri ödeme modelleri ortaya çıkarmakta ve ülke çapında tarifeler yerine yerel fiyatlandırma ile ilgili artan pazarlıklar söz konusu olmaktadır. Yakın zamanlarda Rekabet Komisyonu rekabetçi olmayan ortamda iş yapan 100'den fazla hastane tespit etmiştir. Yedi gün çalışma düzenlemesi özelde yarı zamanlı çalışmak isteyen NHS doktorları sayısında değişikliğe sebep olabilmektedir. Özellikle düşük ücret grubu olmak üzere bütün bantlarda ücretler artış trendinde olup; PHIN (Private Healthcare Information Network) özel hastane performans verilerinin yayınlanmasını zorunlu kılmıştır. Böylelikle Özel sektör hizmet sağlayıcıları düşük performans gösteren NHS kuruluşlarıyla rekabet etmek için güçlü iş modelleri geliştirebilirler (HCHC, 2017).

2.2. İngiltere Özelinde Türkiye Sağlık Turizmi Fırsatları

İngiltere sağlık hizmetleri ticaretinde net ihracatçı konumunda olmasına rağmen son üç yılda ithalatı üç katından fazlasına çıkmıştır. İngiltere'den ülke dışına medikal tedavi amaçlı giden hasta sayısı son dört yılda üç kattan fazla artarak 160 bin sınırına gelmiştir. NHS düzenlemelerinde yaşanan katı değişiklikler neticesinde 2015 ve sonrasında önemli artışlar yaşanmıştır.

İngiltere istatistiklerine göre 2012 yılında tercih sırasında 26. olan Türkiye hızla yükselerek 3. sıraya gelmiştir. NHS kimi yurt dışı tedavileri de karşılamaktadır, ancak yurt dışı tedavinin kesinlikle gerekli olduğunu kanıtlamak, yurt içinde tedavi imkânı olmadığını göstermek ve aile hekiminden izin almak zorunluluğu bulunduğu için bu pek sık karşılaşılan bir durum değildir (Office of National Statistics, 2017).

İngiltere'den Türkiye'ye gelen sağlık turistlerinin sayısında son yıllarda kayda değer bir artış gözlemlenmektedir. İngiltere'den Türkiye'ye gelen sağlık turistlerinin sayısı son beş yılda yıllık %32 gibi önemli bir artış göstererek 30 bin kişiye ulaşmıştır. Sağlık turistlerinin Türkiye'yi tercih sebepleri arasında öncelikle düşük tedavi masrafları, kısa bekleme süreleri ve sigorta kapsamı dışında kalan tedaviler bulunmaktadır.(Saturk Birleşik Krallık Raporu).

İngiltere'den hasta çekmek, fırsat yaratmak isteyen Türkiye'deki sağlık hizmet sunucularının hedefleyeceği hizmetler arasında NHS tarafından sadece belli bir kesime ücretsiz sunulan hizmetler; diş ve göz tedavileri, estetik ameliyatlar ve NHS tarafından çoğu hastaya ücretsiz sunulduğu halde bazı hastalara (belli bir yaş üzerinde olanlar, obezite veya belli bir kilonun altında olanlar) ücretli olarak ya da uzun bekleme sürelerinden sonra sunulan tüp bebek tedavileri (Saturk Birleşik Krallık Raporu). Türkiye'deki sağlık sunucuları için başlıca fırsatlardır. Ayrıca İngiltere'de yaşayan Türk vatandaşları farklı kültürlerle ve dillere sahip olan sağlık personelinden ziyade Türkiye'de, kendi kültürüne uygun, kendi dilinde hizmet veren sağlık personelinden sağlık hizmeti almak istemesi de Türkiye'deki sağlık hizmet sunucuları açısından bir fırsattır.

Sağlık turizmi kapsamında yapılan araştırmalarca, hastaların sosyal ve mesleki çevrelerinin yanı sıra tavsiye ve çevrelerinin deneyimlerinin de hastaların yurt dışına çıkmalarında etkili olduğu bilinmektedir. Bu sebeple İngiltere'den hasta çekmek isteyen sağlık hizmet sunucularının İngiltere'deki özel klinik ve hastanelerle ortaklık anlaşması imzalaması sağlık turizmini artıracak bir adım olacaktır (Saturk Birleşik Krallık Raporu)

Tablo 2: Sağlık Turizmi Konusunda Danışılabilir Örnek İnternet Siteleri

Kuruluşun Birinci Amacı	Kuruluşun Adı	İnternet Sitesi
Mesleki	British Association of Aesthetic Surgeons	http://baaps.org.uk/
	BAPRAS	http://www.baaps.org.uk/
	Foreign & Commonwealth Office	http://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-office
	National Travel Health Network and Centre (NaTHNac)	http://www.nathac.org/travel/
	BAPRASNHS Choices	http://www.nhs.uk/Pages/HomePage.aspx
	Department of Health	http://www.gov.uk/government/organisations/department-of-health
Düzenleyici Kurum	Human Fertilisation and Embryology Authority	http://www.hfea.gov.uk/
	General Dental Council	http://www.gdc-uk.org/Pages/default.aspx
	General Medical Council	http://www.gmc-uk.org/
Tüketici Haklarına Yönelik	Which?	http://www.which.co.uk/
	Infertility Network UK	http://www.infertilitynetworkuk.com/
	British Obesity Surgery Patient Association	http://www.bospauk.org/
Ticari	Medical Tourism Association	http://www.medicaltourismassociation.com/en/index.html
	International Medical Travel Journal	http://www.imtj.co.uk/
	JCI	http://www.jointcommissioninternational.org/

Kaynak: Saturk Birleşik Krallık Raporu

Tüm bu bilgiler ışığında İngiliz sağlık turistlerinin Türkiye'yi seçme nedenlerini sıralayacak olursak;

1. Fiyat farklılığı; Çeşitli tedavilerde yüksek fiyatlar nedeniyle ülkemizin tercih edilmesi,
2. Uzun bekleme süreleri; Belirli tedavilerde (sadece seçmeli tedaviler değil temel tedavilerde de) uzun bekleme sürelerinin olması,
3. Sigorta kapsamında olmayan işlemler; Ülkede genel sağlık sigortası kapsamında sunulan tedaviler için ülkemizin tercih edilmesi,

4. Geleneksel turizm olanakları; Geleneksel turizm için ülkemize gelen yabancı turistlerin sağlık turizmi için de ülkemizi tercih etmesi,
5. Diaspora; Türk vatandaşlarının kendi dillerinde hizmet sunan sağlık personelini tercih etmesi.

Ayrıca; Özellikle estetik ameliyatlara, diş ameliyatlara ve obezite ile ilgili ameliyatlara İngiltere’den gelen sağlık turistlerinin tercihleri arasındadır (Saturk Birleşik Krallık Raporu).

Tüm fırsatların yanı sıra Türkiye’de sağlık hizmetlerinin geleneksel örneklerinden olan Türk hamamları, termal kaplıcalar, ılıcalar tarihi şifahaneler ve ülkemizin yer aldığı coğrafyanın eski çağlardan beri bölgenin sağlık merkezi olması ülkemizin, termal ve SPA wellness turizm potansiyelinin zenginliğini göstermektedir (Soysal, 2017). Tüm bu coğrafi çeşitlilik termal su kaynaklarının büyük zenginliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ülkemize ait termal sular; sıcaklıkları, çeşitli fiziksel ve kimyasal özellikleri ve debisi ile Avrupa’daki termal sularla karşılaştırıldığında nitelik bakımından daha zengin özellikler göstermektedir (Aydın, 2014). Bu sebeple İngiltere gibi soğuk bir iklime sahip olan bir ülkeden sadece yaz aylarında sıcak tatil yörelerinde değil, yılın 12 ayı termal ve SPA wellness olanaklarını kullanarak sağlık turizm fırsatları yakalanmalıdır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sağlık Turizminin getirdiği gelir gün geçtikçe artmakta ve gün geçtikçe tüm dünyada daha popüler bir piyasa olmasına sebep olmaktadır. Sağlık Turizmi pastasından alınacak payını arttırmak isteyen ülkeler, ellerinde bulunan kaynakları olabildiğince iyi pazarlayarak hem bu pazarda kalıcılığı sağlamak hem de karlılıklarını arttırmak için ellerinde bulunan imkânları fırsata çevirerek sağlık turizminden elde edecekleri gelirleri ülke ekonomisine katmaya çalışmaktadırlar. Türkiye de sağlık turizmi konusunda yıldızı gün geçtikçe parlayan, her geçen yıl pastadan aldığı payı arttırmaya çalışan ve artıran ülkelerden biridir. Türkiye; gerek jeopolitik konumu, gerek sağlık hizmet sunumu kalitesi, gerek göreceli olarak daha ucuza sağlık hizmeti sunması ve bunun yanında coğrafi yapısı, doğal ve tarihi güzellikleri ile önemli sağlık turizmi destinasyonlarından biridir.

İngiltere, sağlık turizmi aracılığı ile Türkiye’nin sağlık hizmeti sunduğu ülkelerden biridir. İngiltere’den Türkiye’ye gelen sağlık turistlerinin sayısı son beş yılda yıllık %32 gibi önemli bir artış göstererek 30 bin kişiye ulaşmış olmasında, sağlık turistlerinin tercih sebepleri arasında öncelikle düşük tedavi masrafları, kısa bekleme süreleri ve sigorta kapsamı dışında kalan tedaviler bulunmaktadır. Ayrıca; Özellikle estetik ameliyatlara, diş ameliyatlara ve obezite ile ilgili ameliyatlara İngiltere’den gelen sağlık turistlerinin tercihleri arasındadır. İngiltere’den ülke dışına medikal tedavi amaçlı giden hasta sayısı son dört yılda üç kattan fazla artarak 160 bin sınırına gelmiştir. NHS düzenlemelerinde yaşanan katı değişiklikler neticesinde 2015 ve sonrasında önemli artışlar yaşanmıştır. İngiltere istatistiklerine göre 2012 yılında tercih sırasında 26. olan Türkiye hızla yükselerek 3. sıraya gelmiştir. Türkiye’nin 3. Sıraya yerleşmesinde, sağlık turizmini doğrudan etkileyen etmenler hiç kuşkusuz tercih sebebi olmuştur.

Sağlık Turizmi bakımından ülkemizi bir cazibe merkezi olarak tanımlasak da sağlık turizminden yeterli faydayı ülkemize kazandırmak için, yapılması ve aşılması gereken birçok konu vardır. Öncelikle İngiltere'nin Türkiye'yi seçmesine sebep olan etmenleri (Fiyat farklılığı, Uzun bekleme süreleri; Sigorta kapsamında olmayan işlemler, Geleneksel turizm olanakları; Diaspora) iyice anlamak ve bu tercih sebepleri üzerinde yoğunlaşarak daha kaliteli ve daha çok tercih edilir bir sağlık hizmet sunumu için çalışmak gerekmektedir.

Öncelikle hasta ve doktor arasındaki boşluğu kapatmak doğru kişiye doğru hizmeti sunmak üzere sağlık turizmi ile ilgilenen acenteleri, aracı kuruluşları devlet özel iş birliği ile kalifiye hale getirmeliyiz. Bunu yaparken özellikle iletişimin kuvvetli olması için hem özel sektörde hem de devlette dil sorununun üzerin düşülmesi gerekmektedir. Ülkeye giriş çıkışlar kolaylaştırılmalı, haksız rekabet yaratacak uygulamaların önüne geçilmesi için Sağlık Bakanlığı fiyatlar üzerinde kontrolü sağlamalıdır. Bunun için sürece dahil edilecek aracı kurumlar, acenteler kurumsallaştırılarak olası dolandırıcılıkların önüne geçerek ülke imajını zedeleyici faaliyetler engellenmelidir. Tedavi edilen tesis dışında sağlanan, sağlanacak olan diğer hizmetlerin (gezi programları vs gibi) planlanması ve yapılacak olan tedaviye uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Sağlık Bakanlığı'nın rolü etkinleştirilerek gerekli bir Türkiye markası yaratılmalı ve yurt dışında ataşelikler kurularak Türkiye sağlık turizmini her ülkenin ihtiyacına yönelik olarak farklılaştırarak tanıtımlar hedef gruba doğru sunulmalıdır. Özellikle İngiltere'nin iklim koşulları göz önüne alındığında verilecek hizmetin lokasyonunun bu koşula uygun olarak hazırlanması, talebi arttıracak önemli bir faktör olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akat, Ö. (2000). *Turizm İşletmeciliği*, Teknik Kitabevi, Bursa.
- Aydın D., Constantinides C., Mike C., Yılmaz C., Genç, A. ve Lanyi, A. (2012). Sağlık Turizminde Süreçler ve Aracı Kuruluşlar Araştırma Raporu, Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Aydın, D. ve Şeker, S. (2011). Kamu Hastanelerinde Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Uygulama Rehberi, <http://www.saglik.gov.tr/SaglikTurizmi/dosya/1-74694/h/rehber-uygulama.pdf>. Erişim Tarihi 18 Temmuz 2012.
- Aydın, D. (2014). Türkiye Sağlık Turizmi El Kitabı, <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/493,saglik-turizmi-el-kitabi-08052012pdf.pdf?0> ,
- Gençay, C.(2007). Sağlık Turizmi. İçinde M. Bulu ve İ.H. Eraslan (Editörler). *Sürdürülebilir Rekabet Avantajı Elde Etmede Turizm Sektörü* (ss.172-180) Kazancı Hukuk Yayımevi, İstanbul.
- HCHC (House of Commons Health Committee). (2017). Brexit and Health and Social Services -People & Processes, <https://publications.parliament.uk/pa/cm201617/cmselect/cmhealth/640/640.pdf>, Erişim Tarihi 25 Nisan 2019.
- IHME (Institute for Health Metrics and Evaluation), <http://www.healthdata.org/>, Erişim Tarihi 11 Haziran 2019
- İçöz, O. (2009). Sağlık Turizmi Kapsamında Medikal (Tıbbi) Turizm ve Türkiye'nin Olanakları, *Journal of Yasar University*, 4(14):2257-2279.

- Laing and Buisson Private Acute Care Market 4th Edition, 2016; Private Healthcare UK Self-Pay Market Study 2017, basın araştırması
- Mueller, H., ve Kaufmann, E. L. (2001). Wellness Tourism: Market Analysis of A Special Health Tourism Segment and Implications for The Hotel Industry. Journal of Vacation Marketing, 7(1), 5-17.
- Office For National Statistics, <https://www.ons.gov.uk/>. Erişim Tarihi 25 Nisan 2019.
- OECD Data. (2017). <https://data.oecd.org/>. Erişim Tarihi 25 Nisan 2019.
- Özer, Ö ve Songur,C (2012). Türkiye'nin Dünya Sağlık Turizmindeki Yeri ve Ekonomik Boyutu Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt: 4 Sayı: 7 S: 69-81.
- Saturk (Sağlık Turizmi Koordinasyon Kurulu), Tüm Yönleriyle Sağlık Turizmi/Ülkeler, Birleşik Krallık <http://www.saturk.gov.tr/images/pdf/ust/birlesikkrallik.pdf>. Erişim Tarihi 26 Nisan 2019.
- Soysal A. (2017) Sağlık Turizmi Tehdit ve Fırsatlar Bağlamında Türkiye Açısından bir Duru Değerlendirmesi, Uluslararası Turizm ve Araştırmaları Dergisi, Sayı:2 S :177
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2007). Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2023, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, No: 3085, Ankara
- T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı <https://saglikturizmi.saglik.gov.tr/TR,175/saglik-turizmi-hakkinda.html>. Erişim Tarihi 20 Nisan 2019.
- TÜRSAB (Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği). 2014 Sağlık Turizmi Raporu, http://www.tursab.org.tr/dosya/12186/saglikturizmiraporu_12186_5485299.pdf. Erişim Tarihi 19 Şubat 2019.
- Yıldırım, H.H. (2012). Görüşme Notları (13.08.2012) Ankara.
- UNWTO (World Tourism Organization), <http://www2.unwto.org/en>, Erişim Tarihi 16 Temmuz 2019..